

hybrid economy, organized disorganization, competitive authoritarianism – reflect the complexity of the given object.

It is proved that the relation of formal and informal regulation has at least three grades. Informal practices may: displace the formal rules, replacing them; occupy space free of formal regulation; break "not the letter but the spirit of the law", using a legal instrument as a tool to achieve informal arrangements.

We have come to the conclusion that the Formal and Informal exist separately, while using the term "sector". But as soon as we enter into a discussion about the bureaucratic and non-bureaucratic management, then we notice the continuity of formal and informal orders. Since in the given article the general vector of studies of the informal economy is shifting from the structural to the institutional direction.

Keywords: *institutionalization, informal practices, economy, institutions, social environment, institutionalism.*

УДК 316.334.52

С. В. Здрагат

ЕВАЛЮАЦІЯ: ІСТОРІЯ ТА РОЗВИТОК

У статті розглядається історія становлення поняття евалюації та розкриваються передумови та етапи її розвитку у світі, а також наводиться досвід зарубіжних країн щодо різних підходів у проведенні евалюаційних досліджень для підвищення рівня якості освіти.

Ключові слова: *оцінювання, оцінювальні дослідження, евалюація, евалюаційний підхід, якість освіти.*

Практика реалізації особливих освітніх потреб в Україні підтвердила значущість основних положень концепції інклюзивної освіти для дітей з функціональними обмеженнями здоров'я і наштовхнула на необхідність осмислення об'єктивних і суб'єктивних чинників модернізації системи освіти.

У сучасних умовах перспективною формою навчання всіх дітей виступає інклюзивна освіта, оскільки інклюзивний освітній процес передбачає адекватну організацію навчальної діяльності, що забезпечує освітні потреби кожної дитини. При цьому суттєво розширюються можливості соціалізації учнів, способи їх комунікації з соціумом, формуються необхідні передумови для включення кожної дитини в суспільство. Приналежність дитини з вадами здоров'я до групи осіб, що мають відхилення від норми, ставить її в позицію суб'єкта інклюзивного освітнього процесу з особливими освітніми потребами і передбачає глибоке вивчення основних закономірностей, технологій і

механізмів її навчання і виховання у масовій школі з метою підвищення якості інклюзивної освіти.

В цих умовах саме адекватне оцінювання ефективності інклюзивної освіти все у більшій мірі стає необхідністю у процесі адаптації освіти в Україні до європейських стандартів і зразків Створення та впровадження системи інклюзивної освіти, у своєму успішному будівництві, вимагає постійного супроводу і оцінювання з метою відстеження успішності її реалізації за для отримання найбільш оптимальної та ефективної моделі освіти.

Мета статті: у контексті дослідження соціологічної концептуалізації евалюації інклюзивної освіти розкрити передумови та етапи становлення евалюації.

Для кращого розуміння сутності якісної освіти дітей та підлітків з вадами здоров'я, виявлення факторів підвищення її ефективності вважаємо за доцільне звернутися до попередніх доробок вчених з історії евалюаційної думки, оскільки саме в рамках цього руху формувалися якісні методи оцінювання результативності освіти. Важливо розкрити інноваційний потенціал різних оцінювальних методик, визначити значущість кількісних і якісних методів оцінювання результативності освітньої діяльності.

Серед зарубіжних дослідників, які дають всебічний, вичерпний опис історії евалюації можна назвати Д. Стафлебіма та А. Дж. Шинкфілда, М. К. Алкіна, Е. Г. Губу та І. С. Лінкольн. Вчені, які так чи інакше висвітлювали цю проблему у своїх працях, фокусуючись при цьому на специфічних підходах до евалюації, наступні: К.Г. Вайс, Р.Г. О'Салліван, Дж.М. Оуен, Д.М. Мертенс, Л. Корпоровіч, Д. Залевський, Д.Б. Циганков та інші.

Вчені називають різні хронологічні рамки появи евалюації та її представників. Згідно деяких досліджень, вперше цей феномен з'являється у США у 20-х рр. XX ст. [Stufflebeam, с. 55; Guba с. 34]. Інші дослідження свідчать про британські витоки евалюації [Alkin, с. 4]. На думку Д. Стафлебіма, дана дисципліна налічує більше, ніж 150-ти-річну історію. Почалося все з винаходу кількісної оцінки екзаменаційних досягнень учнів (quantitative assessment), іншими словами, тесту – технології, без якої важко уявити оцінку знань сьогодні [Guba, с. 34].

Американська дослідниця К.Г. Вайс звертає увагу на інші хронологічні рамки. На її думку, слід розпочати розгляд історії евалюації з 60-х років XVII століття – час зародження досліджень соціальних законів [Вайс]. Саме тоді, у середині XVII ст. з'являється політична арифметика В. Петті, яка представляла собою збір кількісних даних, отриманих в результаті масових спостережень за

соціальними явищами. Проте, перше дослідження, яке можна було б зарахувати до категорії оцінювання, на думку К. Г. Вайс, було здійснене майже на двісті років пізніше міністром юстиції Франції А.-М. Гері, який у 1833 році опублікував статистичне дослідження, в якому спробував довести, що освіта не впливає на кількість злочинів. Приблизно у той же самий час інший француз Ж. Дюпюї оцінював користь від громадських робіт з будівництва доріг і каналів. В економічній теорії він відомий як перший дослідник, що застосував категорію споживання у якості інструмента економічного аналізу.

Як стверджує К. Г. Вайс, посилаючись на роботу М. Булмена та К. Бейлса «Соціальне дослідження в історичній перспективі» (1991 р.), перші спроби запровадження політики, спрямованої на поліпшення соціальних умов не передбачали жодних положень щодо її оцінювання. Реформатори ХІХ-ХХ століття використовували методи соціальних досліджень лише для проведення опитувань з метою документування глибини проблем та пошуку людей, що потребують допомоги. Оскільки вважалося, що запропоновані заходи достатньою мірою забезпечують вирішення проблем, то оцінювання реформ та програм не проводилося. Тільки самі люди, що працювали у сфері освіти та охорони здоров'я, були одними з перших, хто почав систематично досліджувати результати своєї роботи.

У сфері освіти найвідомішим є восьмирічне дослідження під керівництвом Р. В. Тайлера, що фінансувалося Асоціацією прогресивної освіти (США) з 1933 року. У ньому були проаналізовані результати навчальних програм, запроваджених у 15 прогресивних вищих навчальних закладах і 15 традиційних. Таким чином, дослідження професора Чиказького університету Р. В. Тайлера було спрямоване на оцінювання роботи тридцяти шкіл з метою визначення рівня успішності учнів. Саме ці дослідження були одними з перших спроб моніторингу широкого обсягу стандартів всередині однієї держави [Сачок]. Як зазначають українські фахівці в галузі якості освіти В. П. Андрущенко, В. Г. Вікторов, Р. В. Тайлер наголошував на потребі поступового підходу до оцінювання в освіті, що охоплював би весь процес від планування навчальних програм до вимірювання рівня досягнень учнів як із базових предметів, так і на міждержавному рівні [Андрущенко]..

Пізніше у Європі також почали говорити про важливість оцінювання для планування ґрунтовних освітніх реформ з метою покращення якості освіти [Корпоровіч, с. 12]. Актом 1965 року про початкову і середню освіту обов'язкове оцінювання освітніх програм було запроваджено на рівні закону. Сенатор Р.Ф. Кенеді виступав ініціатором і провідником вимог щодо

оцінювання. Він хотів бути впевненим, що додаткові кошти з федерального бюджету не витратяться на підтримку старої шкільної практики, а допомагатимуть дітям з малозабезпечених сімей одержати освіту у новий спосіб. Він намагався створити такі умови, за яких малозабезпечені батьки добре знали, що відбувається у школах, і могли спонукати працівників освіти ефективніше обслуговувати їхніх дітей. Р.Ф. Кенеді розглядав оцінювання як засіб забезпечення батьків необхідною інформацією [Сачок].

Наприкінці 1970-х років методи аналітичного оцінювання застосовували практично всі федеральні агентства. Майже кожний департамент мав власний офіс з оцінювання, а у деяких з них такі офіси існували на кількох рівнях ієрархії: на рівні секретаря департаменту, на рівні директорів програм та на оперативному рівні. На низовому рівні для здійснення заходів з оцінювання і фінансування з федерального бюджету було створено численні дрібні центри та фірми. При університетських дослідницьких центрах збільшувались підрозділи, що займалися оцінюванням. На ринку послуг створювалися спеціальні центри з оцінювання; з'являлися комерційні та некомерційні консалтингові й дослідницькі організації, а ті, що існували давно, розширювали масштаби своєї діяльності. Чимало вчених на той час перекваліфіковувалися на оцінювачів.

Як зазначено польським вченим Л. Корпоровічем [Alkin, с. 57-58], у 1960-ті рр. з'являється нове розуміння об'єкту евалюації. Погляди відомих дослідників того часу (Л. Дж. Кронбах, М. Скрівен, Р. Е. Стейк) характеризуються наступними ознаками:

- намагання ширше застосовувати якісні дані в евалюаційних дослідженнях;
- відхід від моделі, зорієнтованої на результат;
- сприйняття цього процесу в його комплексності та у контексті з соціальним навколишнім середовищем;
- чіткий фокус на ролі соціальних інтеракцій як істотного елементу у динаміці процесу дослідження;
- уникнення відчуження евалюаційних дій, які є результатом несумісності потреб зацікавленої інституції та індивідуумів;
- акцент на тому, щоб евалюаційний аналіз носив цілісний та багатоаспектний характер [Сачок, с. 165].

Як зазначає Л. Корпоровіч, одна з причин появи процесуального підходу полягає у спробі зафіксувати деякі важливі моменти у процесі оцінки, котрі мають потенційний вплив на результат [Korporowicz]. Завдяки вищезгаданим вченим, а також Е. Губі та І. Лінкольн, свого поширення у 1980-ті рр. набула ідея розглядати евалюатора як «зануреного» у процес оцінки [Губа].

Тож, процесуально орієнтований підхід полягав у тому, щоб «ухопити» цей важливий феномен і скорегувати процес оцінки таким чином, щоб він був якомога ефективнішим. Таке бачення проведення оцінки лягло в основу формативної евалюації, мета якої полягає у корекції проведення програми для успішного досягнення цілі програми. Таким чином, підкреслюється важливість участі в евалюації будь-якої людини. У якості *учасника* можуть виступати як евалюатор, так і замовник (*stakeholder*), або зацікавлена особа. Цей погляд на специфічну роль евалюатора, отримав своє відображення у дослідженні 1930-х рр. польсько-американського вченого Ф. В. Знанецького при Колумбійському університеті. Це дослідження було дуже схоже на дослідження Р.В. Тайлера при університеті Огайо. Не дивлячись на широке визнання евалюаційного дослідження Р.В. Тайлера, дослідження Ф.В. Знанецького майже повністю сьогодні забуте. Однак воно залишається важливим для нас як прообраз сучасної ролі евалюатора, коли він наче «вживається» у роль учасника евалюаційного процесу: «Він [вчений] повинен зуміти вжитися у свідомість досліджуваних ним людей і побачити ці факти їх очима» Це стає можливим, коли вчені беруть до уваги «гуманістичний фактор» (*the humanistic coefficient*) [Korporowicz, с. 56].

Дедалі частіше використання якісних методів оцінювання стає однією з сучасних тенденцій. Протистояння між прихильниками якісної та кількісної методології в евалюації призвело до так званої «війни парадигм» у 1980-90-х рр. Завдяки цьому почали з'являтися спроби переосмислення підходів. Чимало видатних фахівців з оцінювання дійшли висновку, що кількісні та якісні методи оцінювання можуть вдало доповнювати один одного. Тому почало з'являтися чимало комплексних досліджень, в яких використовувалися обидві групи методів. Наприклад, дослідження, що проводилися у сфері освіти частіше, ніж дослідження інших сфер, включали якісну складову.

У 70-80-ті роки минулого століття евалюація приймає сучасну форму. Неформальні зібрання спеціалістів з оцінки трансформуються у професійні організації. У 1981 році були опубліковані перші професійні стандарти. Вже у 1986 році, в результаті об'єднання Товариства евалюаційного дослідження (*Evaluation Research Society*) та Евалюаційної мережі (*Evaluation Network*) з'явилася Американська Асоціація Евалюації (*American Evaluation Association*).

Інтерес до оцінювання спостерігався переважно у департаменті освіти. М. К. Алкін пропонує розглядати евалюаційні теорії та їх представників у вигляді «Евалюаційного теоретичного дерева» («*Evaluation Theory Tree*»)» [Чеснокова, с. 12-15], де стовбур дерева підтримується дуальним фундаментом

соціального розслідування (social inquiry) та підзвітності (accountability). Саме ж дерево має три основні гілки (застосування, методи, оцінювання). Відповідно, до кожної гілки евалюаційного дерева він відносить певних дослідників. Можна назвати вчених, які зробили найбільш вагомий внесок у розвиток евалюації. Отже, найвідомішими представниками гілки застосування є Х. Прескіл, М.К. Петтон, Д. Стафлебім, гілки методів – Л.Дж. Кронбах та Р.В. Тайлер, оцінювання – Е.Г. Губа та І.С. Лінкольн, а також Р.Е. Стейк та М. Скрівен [Сачок, с. 167].

Особливо важливе методологічне значення з погляду на історію та розвиток евалюації мають напрацювання таких дослідників, як Е.Г. Губа та І.С. Лінкольн. У праці «Четверте покоління евалюації» ними виділені чотири методологічні покоління в оцінюванні. Умовно до першого методологічного покоління вони відносять проведення різноманітних тестів (1960-ті – середина 70-х рр.); до другого – зародження оцінки програм, де головна роль евалюатора полягає в описанні достоїнств та недоліків об'єкта, що оцінюється в залежності від мети (середина 1970-х – кінець 80-х); до третього – введення стандартів, у відповідності з якими проводилася оцінка, оскільки об'єктом оцінювання вже виступають не самі тільки проекти, але й – поставлені цілі (з кінця 1980-х); до четвертого – зміна ролі евалюатора, який тепер наряду з іншими акторами є рівноправним членом проекту (1990-ті і по сьогоднішній день) [Губа].

Бачення історії евалюації російського вченого Д.Б. Циганкова йде дещо врозріз з поглядами Е.Г. Губи та І.С. Лінкольн. На його думку, слід виділяти лише три хвилі оцінювання. Перша хвиля припадає на 1960-ті рр. Основною проблемою того часу є оцінка нових політик та інформація, яка необхідна для планування державних програм. Друга хвиля – в кінці 1970-х-80-х рр. Її основною ідеєю був контроль витрат. Третя хвиля – з 1990-х рр. і по сьогоднішній день. У третій хвилі основною ідеєю є вирішення нових завдань, які виникли у результаті реформ.

Спостерігаючи різноманітність поглядів на історію евалюації, все ж знаходимо деякі точки дотику між ними. По-перше, відзначаємо грандіозний прорив оцінювання у 60-х роках ХХ ст., коли воно проводилося зовнішніми науково-дослідницькими закладами на замовлення органів державної влади. У 1970-80-ті роки, коли відмічається евалюаційний пік, оцінювання стає інструментом економічного аналізу ефективності витрат і способом контролю державних програм. Це був час, коли евалюація прийняла свою сучасну форму з тією тільки різницею, що від класичної моделі соціально-політичного оцінювання і оцінювання ефективності витрат, вона перейшла до концепції

менеджменту результатів. Це означає, що зовнішнє управління державними органами за допомогою інструкцій і нормативів заміняється на управління за результатами.

Сьогодні евалюаційний рух сприяє створенню безлічі професійних організацій і характеризується все масштабнішим розмахом. Нині у США налічується велика кількість професійних організацій евалюації: Американська Асоціація Евалюації (The American Evaluation Association), Об'єднаний комітет стандартів освітньої евалюації (Joint Committee on standards for educational evaluation (JCSEE)), Американська Асоціація Школи 168 Адміністраторів (the American Association of School Administrators (AASA)), Американська Асоціація Освітніх Досліджень (American Educational Research Association (AERA)), Американський Консорціум Індіанської Вищої освіти (American Indian Higher Education Consortium (AIHEC)), Американська Психологічна Асоціація (American Psychological Association (APA)) тощо. Також існують різноманітні евалюаційні центри при університетах, як, наприклад, Евалюаційний центр при Західному Мічиганському університеті (Evaluation Center at Western Michigan University) тощо. Окрім того, проводяться конференції, семінари, майстер-класи, літні школи і таке інше з проблем оцінювання. При багатьох американських університетах створено курси з евалюації Отже, евалюаційний рух отримав свій розвиток багато в чому завдяки американським дослідникам.

Згідно інформації з офіційного сайту Європейської комісії, у Європі евалюація активно розвивається з середини 1970-х рр. Проте, в кожній частині Європи існував притаманний лише цій країні евалюаційний підхід. Наприклад, якщо у Скандинавії притримувалися демократичної традиції, то у Франції ж, навпаки, – формально структурованого підходу на загальнодержавному рівні й більш динамічного і багатогранного на місцевому рівні. Відомо, що Європейські структурні бюджетні фонди (European Structural Funds) найбільше стимулювали евалюаційну практику в рамках діяльності Європейської Ради. На кожній сходинці проведення програми (ex-ante, mid-term or ongoing, ex-post) існують встановлені цілі і обов'язки. Завдяки цьому започаткуванню у 1988 році, сьогодні маємо розвинутий підхід Структурного Фонду (Structural Fund evaluation approach). Останній включає в себе:

- обов'язкове зобов'язання для спонсорів та менеджерів проводити евалюацію своїх програм;
- розподілені обов'язки між різними ярусами уряду, що охоплюють весь евалюаційний процес;

- взаємопов'язаний багатоступінчатий евалюаційний процес (ex-ante, mid-term or ongoing, ex-post);
- залучення багатьох партнерів у програми і евалюація програм;
- чіткий зв'язок евалюації, проектування програми і розподілу ресурсів.

Серед європейських евалюаційних товариств на сьогодні найсильнішими вважаються Евалюаційне товариство Великої Британії (UK Evaluation Society (UKES)), товариство Німеччини та Австрії (DeGEval Evaluation Society) та польське (Polish Evaluation Society (PTE)). Отже, бачимо, що розвиток евалюації в Європі завдячує, в основному, створенню Європейської Ради та її бюджетним структурним фондам.

Стосовно розвитку евалюації на пострадянському просторі ситуація складалася інакше. Як стверджує російський спеціаліст з оцінки Д. Б. Циганков, офіційно в Росії елементи моніторингу і оцінки програм почали упроваджуватись на рубежі ХХ-ХХІ ст. [Сачок, с. 169]. Проте, у системі соціально-економічного планування СРСР існували підходи, що були аналогом західного оцінювання. Наприклад, методики прогнозування можна порівняти з оцінкою програм на стадії розробки; планові показники – з ключовими показниками результативності; еталонне порівняння – з бенчмаркінгом; щорічні звіти про виконання плану – з поточною оцінкою.

На початку 1990-х рр. оцінка як елемент державного управління існує лише в академічних колах, де вона не отримує належної підтримки. Починаючи з середини 1990-х років, оцінка існувала у формі аналізу витрат і прибутків, а ближче до 2000-х рр. – у формі «пакету з дебюрократизації». На початку 2000-х рр. у різних сферах незалежно одна від іншої з'являється оцінка як систематичне дослідження певних позитивних аспектів програми.

Евалюація пройшла довгий і складний шлях свого формування. Дослідження історії евалюації нагадує скоріше дослідження окремих спалахів її застосування. У XVII-XIX та навіть у першій половині ХХ століття евалюація існує у формі статистичного дослідження або якісного дослідження окремих соціальних сфер. Час від часу вона отримує підтримку з боку держави, частіше ж – існує у вузькому академічному колі переважно як теоретична дисципліна. Ситуація почала змінюватися у 70-80-х рр. ХХ століття. У цей час дана дисципліна набуває свого сучасного вигляду. Все частіше вона підтримується державою і застосовується у сфері освіти [Сачок, с. 170].

На сьогоднішній день евалюаційний рух набув глобального масштабу. У більшості країн світу важливі управлінські рішення не приймаються без якісної оцінки ефективності їх планування та проведення. Найбільш розвинутими

евалюаційними школами на сьогоднішній день є американська, британська, німецька та польська. Щодо інституціоналізації оцінювання в Україні, то поки що воно існує не у вигляді систематичного збору інформації про діяльність у рамках програми, а у вигляді її окремих складових – моніторингу, аудиту, тестування.

Джерела:

Андрущенко В. П. Якість освіти в дзеркалі сучасних вимог та експектацій /В.П.Андрущенко, В. Г. Вікторов // Нова парадигма : [журнал наукових праць] / голов. ред. В. П. Бех; Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; творче об'єднання «Нова парадигма» – Вип. 93. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010.

Вайс К. Г. Оцінювання: методи дослідження програм та політики ; пер. з англ. Р. Ткачука, М. Корчинської; наук. ред. пер. О. Кілієвич. – Київ : Основи, 2000.

Гавриш Р. Л. Евалюація діяльності громадсько активних шкіл за міжнародними стандартами / Р. Л. Гавриш, Т. В. Водолазська // Постметодика. – 2012. – № 1.

Гуськова М. В. Эвалюация в образовании: монография. – Москва : ИНФРА-М. – 2012.

Дікова-Фаворська О. М. Особа з функціональними обмеженнями в колі проблем: здоров'я – навчання – працевлаштування : монографія / [О. М. Дікова-Фаворська, Г.В.Бурова, С. М. Глоба ; за наук. ред. О. М. Дікової-Фаворської]. – Житомир : Полісся, 2009.

Ефремова Н. Ф. Эвалюация и логистика: новые инструменты в управлении качеством обучения // Фундаментальные исследования. – 2014. – № 8 (часть 6). [Электронный ресурс]. Режим доступа: URL: www.rae.ru/fs/?section=content&op=show_article&article_id=10004054 (дата обращения: 23.10.2014).

Корпоровіч Л. Сучасні концепції евалюації в контексті викликів регіонального розвитку // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – Збірник наукових праць. Випуск 6. – Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011.

Кузьмин А. Мониторинг и оценка социальных программ [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.processconsulting.ru/doc/monitor.pdf>

Макарова Е. А. Эвалюация как неотъемлемая составляющая системы управления современным образованием / Е. А. Макарова, Е. А. Пальмова // Российский психологический журнал. – Том 8. – 2011. – № 2.

Оцінювання в школі [ред. Е. Толвінська-Круліковська]. – Варшава : ОРО, 2010.

Сачок М. В. Американська евалюаційна школа: досвід вирішення соціальних проблем / М.В. Сачок // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія,

педагогіка, менеджмент. – Вип. 3 : збірник наукових праць. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010.

Сачок М. В. Евалюація як об'єкт наукової рефлексії // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – Вип. 4: збірник наукових праць. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011.

Центр евалюації науково-освітніх та соціальних програм [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://evaluation.com.ua/>

Чеснокова В. Ф. Флориан Знаниецкий. Науки о культуре. Метод личных документов [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.polit.ru/science/2008/11/18/chesn.html>

Шашкина М. Б. Эвалюация и ее роль в менеджменте качества образования // Молодежь. Образование. Карьера / Материалы Международной научной конференции / Отв. ред. Л.В. Шкерина; Краснояр. гос. пед. ун-т им. В. П. Астафьева. Красноярск, 2008 [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.vypuskniki.kspu.ru/doc/03/Ready.htm>

Alkin M. C. Evaluation Roots: Tracing Theorists' Views and Influences. – London : Sage Publ., 2004.

Armstrong F. Difference, discourse and democracy: the making and breaking of policy in the market place // Inclusive Education. – Vol. 7. – 2003. – № 3.

Evaluation models: Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation / Edited by Daniel L. Stufflebeam, George F. Madaus, Thomas Kellaghan. – Norwell : Kluwer Academic Publishers, 2000.

Guba E.G. Fourth Generation Evaluation / E.G. Guba, Y.S. Lincoln. – London : Sage Publ., 1989.

Korporowicz L. Interactive aspects of evaluation process: between analysis and animation of social change // Evaluation in the Making. Contexts and Methods / Edited by Haber A., Szalaj M. – Warszawa : Polish Agency for Enterprise Development, 2009.

S. Zdragat. Evaluation: History and Development.

This article reviews the concept of becoming evaluation and disclosed conditions and stages of development in the world and given the experience of foreign countries for different approaches to conduct evaluation research to improve the quality of education.

Keywords: *assessment, evaluation studies, evaluation, evaluation approach, the quality of education.*